

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНИХ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Навчально-методичний посібник
для здобувачів вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта

2-видання доповнене та перероблене

Укладачі: Л. В. Іщенко, О. В. Рябошапка, Т. В. Журавко

Умань
Візаві
2024

УДК 373.2.016:51(075.8)

Т33

Рецензенти:

Гаврилюк Світлана Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дошкільної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Андрющенко Тетяна Костянтинівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної освіти та професійного розвитку педагогів Комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»;

Єнгаличева Ірина Віталіївна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної та спеціальної освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

*Рекомендовано до друку вченою радою
факультету дошкільної та спеціальної освіти
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(протокол № 8 від 31.01.2024 р.)*

Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень
Т33 у дітей дошкільного віку : навч.-метод. посіб. для здобувачів вищ. освіти
спец. 012 Дошкільна освіта. Вид. 2-ге., допов. та перероб. / МОН
України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад.
Л. В. Іщенко, О. В. Рябошапка, Т. В. Журавко. – Умань : Візаві, 2024. –
312 с.

У навчально-методичному посібнику висвітлено завдання, зміст і методику формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку. Розкрито науково-теоретичні засади, форми, методи і прийоми навчання дітей елементів математики в закладах дошкільної освіти. Особливу увагу приділено розвитку логічної сфери дошкільників в умовах індивідуалізації і диференціації навчання, а також представлено методичні рекомендації для практичної роботи з математики: дидактичні ігри, вправи, логіко-математичні завдання.

Активному засвоєнню матеріалу сприятимуть тексти лекцій, тематика індивідуальних навчально-дослідних завдань, питання та завдання для самоконтролю, список використаної літератури, глосарій. Навчально-методичний посібник відображає сучасні тенденції основних принципів інтегральної підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта, а також розрахований для практичних працівників закладів дошкільної освіти.

УДК 373.2.016:51(075.8)

© Іщенко Л. В., Рябошапка О. В.,
Журавко Т. В., уклад., 2024

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА		3
РОЗДІЛ І.	ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КУРСУ «ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНИХ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ»	8
Тема 1.	Теоретичні основи курсу «Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку».....	8
Тема 2.	Предмет теорії та методики формування елементарних математичних уявлень дошкільників та завдання навчання елементів математики в закладі дошкільної освіти	23
Тема 3.	Загальнодидактичні принципи навчання основ математики.	37
Тема 4.	Методика ознайомлення дітей з множинами в різних вікових групах	47
Тема 5.	Методика навчання дітей лічби та обчисленню у різних вікових групах	57
Тема 6.	Методика навчання порівнянню величин і вимірюванню у різних вікових групах закладу дошкільної освіти	85
Тема 7.	Методика формування уявлень і понять про форму предметів та геометричні фігури	96
Тема 8.	Методика формування просторових орієнтацій у дітей дошкільного віку	114
Тема 9.	Методика формування часових уявлень у дітей дошкільного віку.....	127
Тема 10.	Формування пізнавальної активності дітей дошкільного віку у процесі навчання елементам математики	145
Тема 11.	Забезпечення індивідуально-диференційованого підходу в процесі навчання елементам математики дітей дошкільного віку	150
Тема 12.	Організація логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку	161
Тема 13.	Наступність у роботі ЗДО та НУШ щодо логіко-математичного розвитку дітей	171
Тема 14.	Види та форми взаємодії сім'ї та закладу дошкільної освіти в навчанні елементам математики дітей дошкільного віку...	178
Тема 15.	Педагогічні технології математичної освіти дітей дошкільного віку	192

РОЗДІЛ II.	ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА КУРСУ «ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНИХ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ»	210
Практичне заняття № 1.	Теоретичні основи курсу «Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку».....	210
Практичне заняття № 2.	Методика навчання дітей лічби та обчисленню у різних вікових групах.....	212
Практичне заняття № 3.	Методика навчання порівнянню величин і вимірюванню у різних вікових групах закладу дошкільної освіти.....	215
Практичне заняття № 4.	Методика формування уявлень і понять про форму предметів та геометричні фігури.....	217
Практичне заняття № 5.	Формування пізнавальної активності дітей дошкільного віку у процесі навчання елементам математики.....	219
Практичне заняття № 6.	Особливості формування математичних уявлень у дітей різновікових груп.....	220
Практичне заняття № 7.	Види та форми взаємодії сім'ї та закладу дошкільної освіти в навчанні елементам математики дітей дошкільного віку...	221
Практичне заняття № 8.	Планування роботи з розвитку математичних уявлень у дітей в закладі дошкільної освіти.....	223
Лабораторне заняття № 1.	Освітні програми навчання та виховання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку	224
Лабораторне заняття № 2.	Методика ознайомлення дітей з множинами в різних вікових групах.....	225
Лабораторне заняття № 3.	Методика формування просторових орієнтацій у дітей дошкільного віку.....	227
Лабораторне заняття № 4.	Методика формування часових уявлень у дітей дошкільного віку.....	229
Лабораторне заняття № 5.	Наступність у роботі ЗДО та НУШ щодо логіко-математичного розвитку дітей.....	230
Лабораторне заняття № 6.	Форми організації навчання дітей дошкільного віку елементам математики.....	231
Лабораторне заняття № 7.	Діагностика розвитку математичних уявлень у дітей.....	232
	Тематика та методичні рекомендації до самостійної роботи здобувачів вищої освіти.....	233
	Тематика та методичні рекомендації до написання ІНДЗ.....	235
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....		241
ГЛОСАРІЙ		250
ДОДАТКИ.....		269

ПЕРЕДМОВА

Процес модернізації системи освіти потребує й оновлення професійної підготовки педагогів, зокрема, вихователів ЗДО, здатних забезпечити у найменших громадян країни розвиток пізнавальних здібностей, логічного мислення, що полегшить у подальшому процес навчання, сприятиме легкому входженню в цифровий інформаційний простір. Виконання цих завдань залежить від оволодіння вихователем ЗДО ґрунтовними математичними знаннями, які необхідні, щоб занурити дитину у світ цікавої математики, навчити здійснювати математичні та логічні операції, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, формувати алгоритмічні уявлення тощо. Вважається, що особистість, яка математично мислить, швидше знаходить вихід із непередбачуваних складних ситуацій, приймає раціональні рішення та є найбільш адаптованою до життя. У зв'язку з цим, для розвитку системності знань необхідно ще з дошкільного віку формувати у дітей логіко-математичну компетенцію. Адже від того, який старт отримає дитина, залежатиме її розвиток, успіхи в навчанні, пізнавальна активність, самостійність, творчий підхід у вирішенні нетипових завдань.

Посібник орієнтований ознайомити здобувачів вищої освіти з теоретичними та методичними основами курсу теорії та методики формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку; нормативними документами, якими має керуватись вихователь закладу дошкільної освіти; засобами, методами та формами організації освітнього процесу з навчання дітей елементів математики; з моделюванням інтегрованих занять математичного спрямування відповідно альтернативних програм навчання дошкільників; з інноваційними технологіями (ігрова, проектна, моделювання інтелектуальних карт та ін.) сенсорно-пізнавального розвитку дітей.

Особливу увагу приділено розвитку здатності у майбутніх фахівців до формування у дітей сенсорно-пізнавальної, логіко-математичної, дослідницької, предметно-практичної та технологічної компетентності в умовах закладу дошкільної освіти; готовності до реалізації здобутих знань та вмінь під час підготовки старших дошкільників до навчання в НУШ згідно альтернативних навчально-методичних комплектів математичного змісту з врахуванням інтегрованого та компетентнісного підходів.

Метою вивчення дисципліни є професійна підготовка здобувачів вищої освіти до формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку.

Основними **завданнями** курсу є: оволодіння здобувачами вищої освіти теоретико-методичних основ курсу «Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку».

Здобувачі вищої освіти повинні **знати**:

- теоретико-методологічні та психолого-педагогічні засади курсу;
- методику навчання дітей елементам математики у різних вікових групах;
- зміст, методи і форми організації освітнього процесу з формування елементарних математичних уявлень у дошкільників;
- інноваційні технології формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку.

Здобувачі вищої освіти повинні **набути вмінь**:

- використовувати набуті знання у практичній діяльності;
- організовувати освітній процес з формування елементарних математичних уявлень з дітьми дошкільного віку у різних вікових групах;
- проводити роботу з батьками з проблеми формування елементарних математичних уявлень у дітей;
- забезпечувати наступність у формуванні математичних знань дітей у закладах дошкільної освіти та початковій школі;
- використовувати інноваційні технології навчання дошкільників елементам математики;
- розробляти конспекти та проводити заняття на високому методичному рівні.

Унаслідок досягнення результатів навчання здобувачі вищої освіти в контексті змісту навчальної дисципліни мають опанувати такі компетентності:

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі дошкільної освіти з розвитку, навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку, що передбачає застосування загальних психолого-педагогічних теорій і фахових методик дошкільної освіти, та характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

КЗ-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

КЗ-5. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

КЗ-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

КЗ-9. Здійснення безпечної діяльності до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності та відповідального ставлення до обов'язків мотивування людей до досягнення спільної мети.

Спеціальні компетентності:

КС-2. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку базових якостей особистості (довільність, самостійність, креативність, ініціативність, свобода поведінки, самосвідомість, самооцінка, самоповага).

КС-3. Здатність до розвитку допитливості, пізнавальної мотивації, пізнавальних у дітей раннього і дошкільного віку.

КС-9. Здатність до розвитку перцептивних, мнемічних процесів, різних форм мислення свідомості в дітей раннього і дошкільного віку.

КС-18. Здатність знаходити, опрацьовувати потрібну освітню інформацію, ефективно використовувати ІКТ та електронні освітні ресурси та застосовувати її в професійній діяльності та в роботі з дітьми, батьками.

КС-20. Здатність до самоосвіти, саморозвитку, до безперервності в освіті для постійного поглиблення загальноосвітньої та фахової підготовки, перетворення набуття освіти в процес, який триває впродовж усього життя людини.

Навчально-методичний посібник відображає сучасні тенденції основних принципів інтегральної підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта, а також розрахований для практичних працівників закладів дошкільної освіти.